

MUSIQA DARSLARIDA BOLALAR MUSIQA TUYG'USINI TAKOMILLASHTIRISH

Xudaybergenova Venera

Ajiniyoz nomidagi Nukus davlat pedagogika instituti Pedagogika
fakulteti Musiqa ta'lim yo'nalishi 1-kurs talabasi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.10630409>

ARTICLE INFO

Received: 01st February 2024

Accepted: 05th February 2024

Published: 07th February 2024

KEYWORDS

*Kognitiv, interfaol element,
strategiya integratsiyalash.*

ABSTRACT

Ushbu maqola musiqa ta'limining turli jihatlarini va uning bolalarga ta'siri, musiqani ularning hayotiga kiritish va ularning tug'ma musiqiy iste'dodlarini tarbiyalash strategiyalarini hamda kognitiv ko'nikmalarni oshirishdan tortib, hissiyotlarni ifoda etishni targ'ib qilishgacha, musiqa bolalar hayotini qanday qilib chinakamiga o'zgartirishi, ularning umumiy rivojlanishini boyitishi mumkinligini haqida so'z yuritilgan.

Musiqa bolalarning rivojlanishi va o'sishiga katta ta'sir ko'rsatadi, ularning kognitiv, hissiy va ijtimoiy qobiliyatlariga ajoyib tarzda ta'sir qiladi. Ota-onalar va o'qituvchilar sifatida erta bolalikda musiqaning ahamiyatini tushunish har tomonlama ta'lim berish va har tomonlama rivojlanishni ta'minlash uchun juda muhimdir. Musiqa boshqa hech narsa kabi yosh ongni o'ziga jalb qilish va jalb qilish qudratiga ega. Bu dunyoga kelgan paytdan boshlab bolalar ritm, ohang va tovushga javob berish qobiliyatiga ega. Ularning uyqusini uyg'otadigan mayin ninnilarmi yoki ularni quvonchdan qimirlatib qo'yadigan jozibali kuylarmi, ularning rivojlanishida musiqa muhim rol o'ynaydi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, musiqa va musiqiy ta'lim bolaning umumiy o'sishiga katta ta'sir ko'rsatishi mumkin. Asbobda chalishni o'rganish yoki hatto turli janrlarni tinglash ularning kognitiv, hissiy va ijtimoiy ko'nikmalarini oshirishi mumkin. Musiqa ijodkorlikni yoqadi, o'ziga ishonchni oshiradi, bolalarda intizom va matonat tuyg'ularini singdiradi. Demak, gap faqat ular kuylaydigan qo'shiqlar yoki ular chalayotgan notalar haqida emas; musiqa ta'limi bolalarni ohang sohasidan ancha uzoqqa cho'zilgan bebaho qobiliyatlar bilan qurollantiradi.

Musiqa va kognitiv qobiliyatlar yonma-yon ketadi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, musiqa o'qish va cholg'u chalishni o'rganish bolaning matematik va muammolarni hal qilish qobiliyatini oshirishi mumkin. Musiqadagi naqshlar, ritmlar va tuzilmalar miyani rag'batlantiradi va asabiy aloqalarni mustahkamlaydi, xotirani, diqqatni jamlashni va kognitiv moslashuvchanlikni yaxshilashga yo'l ochadi. Shunday qilib, farzandingiz mini klaviaturada tiqilib qolganda, u shunchaki musiqa yaratmaydi; ular aqliy mushaklarini ham bukmoqdalar. Musiqa qalblarimizga ta'sir qilish va his-tuyg'ularni uyg'otishning ajoyib usuliga ega. Bolalar uchun musiqa bilan shug'ullanish ularga o'z his-tuyg'ularini yanada samaraliroq tushunishga va ifodalashga yordam beradi. Ular yurakdan kuylayaptimi yoki ritmga qarab tebranmoqdami,

musiqa hissiy kashfiyot va o'zini namoyon qilish uchun imkoniyat yaratadi. Bundan tashqari, musiqa ta'limi ham ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantiradi, chunki bolalar ko'pincha ansambllar yoki guruhlarda hamkorlik qiladilar, jamoaviy ish, muloqot va tegishlilik tuyg'usini rivojlantiradilar.

Erta bolalik ta'limiga musiqani kiritish nafaqat foydali, balki juda qiziqarli. O'qituvchilar yangi tushunchalarni kiritish yoki o'rganishni mustahkamlash uchun qo'shiq va qofiyalardan foydalangan holda dars rejalariga musiqani kiritishlari mumkin. Bu diqqatga sazovor alifbo qo'shig'i yoki bolalarga ranglarni eslab qolishga yordam beradigan kuy bo'ladimi, musiqa o'quv dasturiga interfaol element qo'shib, mashg'ulotlarga qiziqish va esda qolishni kuchaytiradi. Musiqa faqat sinfda bo'lishi shart emas. Musiqa mashg'ulotlarini kundalik ishlarga qo'shish orqali ota-onalar va tarbiyachilar o'rganish va rivojlanishni yoqimli tajribaga aylantirishlari mumkin. Kiyinish paytida qo'shiq aytishdan cho'milish vaqti uchun shaxsiy playlist yaratishgacha, musiqa oddiy vazifalarni quvonchli daqiqalarga aylantirishi mumkin. Shunday ekan, keyingi safar kichkintoyingizning uxlash tartibi bilan qiynalayotganingizda, jarayonni yumshoqroq va ikkalangiz uchun ham yoqimli qilish uchun musiqiy burilish qo'shishni o'ylab ko'ring. Bolalarni turli cholg'u asboblari va tovushlari bilan tanishtirish ularda qiziquvchanlikni oshirishga, musiqaga bo'lgan ishtiyoqini kuchaytirishga yordam beradi. Ularga pianinoning jiringlash tugmalarini, gitara torlarini yoki hatto barabanning ritmik zarbalarini o'rganishga ruxsat bering. Turli tovushlar va asboblarni bilan shug'ullanish orqali bolalar turli musiqa turlarini qadrlashlari va o'zlarining noyob musiqiy ovozlari topishlari mumkin.

Ritm musiqaning yurak urishidir va kuchli vaqt va ritm hissini rivojlantirish bolalar uchun juda foydali bo'lishi mumkin. Qarsak chalish, raqsga tushish yoki zarbli cholg'u asboblarni chalish kabi mashg'ulotlar orqali bolalar o'zlarining ritmik qobiliyatlarini charxlashlari va muvofiqlashtirishni yaxshilashlari mumkin. Shunday qilib, ovoz balandligini oshirishdan qo'rqmang va kichkintoyingiz yo'q kabi raqsga tushishga imkon bering tomosha qilish - bu shunchaki yoqimli emas; shuningdek, ularning musiqiy tuyg'ularini nozik sozlashda yordam beradi.

Bolalarda musiqiy ifodani rivojlantirish haqida gap ketganda, ularga improvizatsiya qilish va o'z musiqalarini yaratish erkinligini berish mo'jizalar yaratishi mumkin. Kichkina maestrolaringizni turli xil tovushlar va ritmlar bilan tajriba o'tkazishga taklif qiling, ularning tasavvurlari vahshiy bo'lsin. Ular qozon-tovoqlarni urishadimi yoki qog'ozga musiqiy notalarni chizishadimi, bu ijodiy jarayon ularga o'ziga xos musiqiy ovozlari rivojlantirish imkonini beradi. Musiqa nafaqat yakkaxon harakatdir; shuningdek, bu bolalar uchun jamoaviy ish va hamkorlikning qiymatini o'rganishning ajoyib usuli bo'lishi mumkin. Kichkina rok yulduzlaringizni guruhda o'ynash yoki xorda qo'shiq aytish kabi guruhlarda musiqa yaratish faoliyati bilan shug'ullanishga undash. Chiroqli kuylarni yaratish uchun birgalikda ishlash orqali ular nafaqat musiqiy qobiliyatlarini rivojlantiradilar, balki tinglashni, hamkorlik qilishni va jamoaviy sa'y-harakatlarning kuchini qadrlashni ham o'rganadilar.

Uyda yoki sinfda maxsus musiqa maydoni yaratish bolalarning musiqiy iste'dodlarini rivojlantirish uchun mo'jizalar yaratishi mumkin. Musiqa asboblari, sevimli rassomlarining plakatlari va jiddiy tinglash sessiyalari uchun qulay stul bilan burchak o'rnating. Bu ajratilgan joy bolalarga nafaqat musiqa qadrlanishidan dalolat beradi, balki ularning musiqiy

qiziqishlarini o'rganish uchun qulay vohani ham taqdim etadi. Musiqani farzandingiz hayotining faqat bir sohasi bilan cheklamang. Uni o'quv muhitining turli jihatlariga kiriting. O'qish paytida fon musiqasini ijro eting, musiqiy o'yinlarni kundalik ishlarga kiriting va hatto ta'lim tushunchalarini mustahkamlash uchun qo'shiqlardan foydalaning. Musiqani turli xil sozlamalarga integratsiyalash orqali siz o'rganish va zavqlanishni uzluksiz birlashtirgan chinakam musiqaga qulay muhit yaratasisiz.

Xulosa qilib aytganda, musiqa bolalarning musiqiy iste'dodlarini tarbiyalash va ularning har tomonlama rivojlanishini ta'minlashda kuchli vosita bo'lib xizmat qiladi. Musiqani erta bolalik ta'limiga integratsiyalash orqali biz yosh o'quvchilar uchun kognitiv, hissiy va ijtimoiy imtiyozlar olamini ochishimiz mumkin. Musiqa faoliyatini kundalik ishlarga kiritish, turli cholg'u asboblari va tovushlarini o'rganish, musiqaga mos muhit yaratish kabi strategiyalar orqali biz bolalarga o'zlarini ijodiy ifodalash va musiqaga bir umrlik muhabbatni rivojlantirish imkoniyatini berishimiz mumkin. Keling, bolalar hayotini shakllantirishda musiqaning chuqur ta'sirini qabul qilaylik va porloq kelajak uchun ularning musiqiy ta'limiga sarmoya kiritishda davom etaylik.

Foydalanilgan adabiyotlar.

1. Abralova M, Galiyeva D. Qo'shayev A. O'qituvchilar uchun metodik qo'llanma. Toshkent, G'. G'ulom nomidagi nashriyot - matbaa ijodiy uyi., 2008;
2. Avliyoqulov N. X. Zamonaviy o'qitish texnologiyalari. Toshkent, 2001;
3. Begmatov S., D. Karimova 6 sinf. «Musiqa» darsliklari T., 2008
4. Hasanov A. «Musiqa va tarbiya», Toshkent., «O'qituvchi» ., 1993;
5. Ismailov Tohir Xushnodbek o'g'li; «Formation of student aesthetic competition by teaching the works of Russian classic composers in music culture classes»; «Молодой ученый» №17 (359), апрель 2021 г. <https://moluch.ru/archive/359/80355/>.
6. Ismailov, T. X. O. G. L. (2022). PI CHAYKOVSKIY "YIL FASLLARI" ASARINING MAZMUN-MOHİYATI BILAN TANISHISH. Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences, 2(3), 1460-1475.